

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ט כסלו, ה'תשכ"ו

חלק א – יו"ל לש"פ וישלח, י"ג כסלו, ה'תשע"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

– ופרצת –

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' מנחם מענדל ע"ה

בהרה"ח הרה"ת חיים שאול ע"ה

ברוק

נלבי"ע י"ג כסלו, ה'תשס"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי משפחתו שיחיו

מהתחלת הסדרה עד פי שני וביום שני מפי שני עד שלישי וכו' וכו') ג) שיעור לימוד תניא כפי שנחלק התניא לימות השנה והשי"ת יצלחו.

בטח מזמן לזמן מתועד עם אלו הנמצאים ביחד בבית זקנים ומסביר להם ע"ד חסידות וחסידים שעתה עוד יותר מבכל הזמנים הנה כל אחד צריך לעשות בסביבתו בתוספת כל כח להפיץ מנהגי החסידות הדרכותי ותורתה וזה מביא ג"כ תוספת ברכה והצלחה בבריאות ובהמצטרך בגשמיות וברוחניות. בברכה.

ג

בי"ה, יטי' כסלו תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר ישכר דוב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטי"ו כסלו. הנה יה"ר מהשי"ת שלעתים תכופות יבשר טוב הן בענינים הכללים והן בענינים הפרטים, ובפרט בהנוגע להתועדות אודותם כותב במכתבו שיערכו עם התלמידות ובשבילן. וכבר ידוע פסק רז"ל שגדולה לגימה שמקרבת. וכשפותחים בה ע"י תעמולה מתאימה — באיש ובאשה הישראלית כחודה של מחט — פותח הקב"ה כפתחו של אולם. וכמבואר בדא"ח הדיוק בזה, שלאולם לא היו דלתות, ובמילא הי' תמיד פתוח, ובלבד שישתדלו להכנס לעזרה, והרי גם בין עזרת ישראל וכהנים לא היתה מחיצה מפסקת אף שצריכים היו לעלות במעלות מזו לזו, והנמשל מובן.

בברכת חג הגאולה

מ. שניאורסאהן

ג

נדפסה ב"היכל מנחם" ח"ב ע' קלט.
מוה"ר ישכר דוב: גורעוויטש. מנהל ביה"ס בית רבקה בצרפת. אגרות נוספות אליו — אג"ק חכ"ו אגרת ט'תשט, ובהנסמך בהערות שם.
פסק רז"ל: סנהדרין קג, סע"ב ואילך.
וכשפותחים .. פותח .. של אולם: שהש"ר פ"ה, ב.
וכמבואר בדא"ח: ראה לקו"ת שה"ש לה, ג.
שלאולם לא היו דלתות: מדות פ"ב מ"ג.
והנמשל מובן: ראה גם אג"ק ח"י אגרת ג'קית. ג'קכא. ג'קכג. ג'קכז. ג'קלא. ג'קלד. ג'קמ.
ג'קמו. ג'קנו.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וישלח, י"ג כסלו הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתועדות י"ט כסלו, ה"תשכ"ו — (חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה — כמה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש — מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכנינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוצה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

טי"ו"ד כסלו, ה"תשנ"א (ופרצת),
ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר צוקללה"ה נבג"ח זי"ע
זאתיים וחמישים שנה להסתלקותהילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2010 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5771 • 2010

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"
Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת "תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

הוספה

א

[ב' תמוז, תשי"ט]

... בכלל, מעת שהתחלתי לעורר ע"ד ופרצת גוי – הנה כו"כ מהמוסדות ומאנ"ש שיי עושים בכל פרט התלוי בבחירתם – ההיפך (ובעקשנות לא פחותה מזו אשר בדיבורי ע"ד ופרצת). דער גליק איז, שבזה שאינו תלוי בבחירתם, אין מתחשבים בהנהגתם און מלמעלה ג'סט מען. עד מתי יומשך "סדר" זה – מי יודע. ועוד יותר – שאין איש שם על לב, ולא מפני שטרודים (שהרי טרדה ענינה האמתי – אז עס פארנעמט און פארטומלעט טיעפער ווי דער עור החיצוני). אלא מפני שנמצאים במצב של ב'זי.

ב

בי"ה, ו' אדי"ר תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר דן שי

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו מיי"ג שבט עם המצורפים אליו, ותמיהני גם כן שלא הי' לו אישור וקבלות מהנהלת ישיבת תורת אמת, ושאלתיים ע"ז ובתקוה אשר ימים אלו יקבל מהם תשובה ישר.

והשי"ת יזכהו ויצליחו באריכות ימים ושנים טובות באמת שיוכל לעבוד עוד הרבה להחזקת התורה וגם לעצמו בעניני תורה ומצוות קביעות שיעורי לימוד בתורת הנגלה ובתורת החסידות ומובן גם כן בשמירת שלשת השיעורים השוים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, והם א) שיעור אמירת היום תהלים (כפי שנחלק התהלים לימות החדש) אחר תפלת שחרית בכל יום, ב) לימוד פרשה חומש עם פירוש רש"י מהסדרה של השבוע (ביום א')

א

ופרצת גוי: ויצא כח, יד.

ב

מהעתקה.
מוה"ר דן: תומרקין, צפת.

בס"ד. שיחת יום ב' פ' וישב, י"ט כסלו, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. בנוגע לכל ענין אצל בני ישראל, הרי כיון שהתורה אומרת ש"המעשה הוא העיקר"¹, מובן, שכל דבר צריך סוכ"ס לבוא במעשה בפועל.

ועאכו"כ כשמדובר אודות ענין הקשור עם מנהג ישראל, כמו התוועדות זו, שמנהג ישראל למעלה מ-166 שנה להתאסף ביום זה, כדי להיזכר (ולא רק במחשבה ודיבור, אלא גם לחזור) ולחיות ("איבערלעבן") את הגאולה של רבינו הזקן (שבאה בתור תוצאה, המשך וגמר למאסרו) – הרי בודאי שהכוונה והתכלית בזה שיומשך בפועל במעשה.

ובאיזה אופן צריך להיות נמשך במעשה – הרי זה מובן מדברי בעל הגאולה והשמחה בעצמו (כפי שמזכיר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה שכבר נדפסה בלקוטי דיבורים²): "זה היום יוקבע למועד תמידי בישראל .. המעשה .. חקוקה בלב ישראל סבא".

ב. ובהקדם הביאור בדיוק הלשון "חקוקה" – שהרי בדברי נשיא בישראל שנמסרו מדור לדור עד לדורנו זה, כל תיבה היא בדיוק – היינו שההמשכה בכל שנה ושנה היא (לא רק באופן של זכרון, כתיבה וכיו"ב, אלא) באופן של חקיקה דוקא:

החילוק בין חקיקה לכתובה (ובפרטיות יותר: רשימה חקיקה חציבה ועשי³), מובן מדברי בעל השמחה בעצמו בהדרושים⁴ שבהם מבאר החילוק שבין כתיבה לחקיקה – שבכתיבה, האותיות הם דבר בפני עצמו מהדבר שבו הם נכתבים, וכמו כאשר כותבים בדיו על הקלף או הנייר, שהדיו, שעל ידו נעשה ציור האותיות שמבטאים זכרון הדברים, הוא דבר בפני עצמו מהקלף או הנייר שעליו נכתבים הדברים; משא"כ בחקיקה, האותיות אינם דבר בפני עצמו, אלא הם דבר אחד עם הדבר שבו הם חקוקים (אבן טוב וכיו"ב), וכמו בענין הלוחות דכתיב: "חרות

נד, א. מאמרי אדה"ז ענינים ע' שפח ואילך.

(1) אבות פ"א מ"ז.

(2) שיחת ליל י"ט כסלו תרצ"ג סוס"ט ועוד.

(4) לקו"ת ר"פ בחוקותי, ור"פ חוקת.

(3) פרדס שער האותיות בסופו פכ"ז. שער ובכ"מ.

אבי"ע פ"ט. הובא בלקו"ת ויקרא בהוספות (5) תשא לב, טז.

על הלוחות", הרי האותיות של עשרת הדברות היו דבר אחד עם לוחות האבן שעליהם היו חקוקים.

וכאשר רבינו הזקן, בעל הגאולה, מבטא את רצונו ותקוותו, ואומר זאת בלשון של הבטחה, שיום הגאולה יהי חקוק בלב ישראל סבא — הרי מובן, שלא די בכך שנזכרים אודותיו, אבל הוא והדבר נשאר שני דברים בפני עצמם, והיינו, שישנו האדם שנזכר על הענין, והזכרון מביא אותו לעשיית פעולות, כיון שהוא "חי" את הזכרון, אבל אין זה "עד מיצוי הנפש", שאין זה חודר בכל מציאותו ("דורך־און־דורך"); זהו אמנם דבר שקרוב אליו, ועד שפועל בו שינוי במעשה בפועל, אבל אעפ"כ, אין זה עדיין המציאות שלו ("ער אַליין").

וכאמור, ישנה הבטחה שיום הגאולה יהי באופן של חקיקה, היינו, שזכרון המאסר והגאולה יהי במדה עמוקה כזו שיתאחד עם האדם שנזכר וחי זאת, עד שנעשה מציאות אחת עם תוכן הענין.

ג. והחילוק בין ב' אופנים הנ"ל:

בנוגע לדבר שקרוב אליו אבל הוא עדיין דבר בפני עצמו — צריך כל פעם להזכר ולחשוב אודותיו, ומחשבה זו מביאה אותו לעשות מה שצריך (משא"כ בשעה שטרוד בענין אחר); אבל כשמדובר אודות עצמו, אבריו, גופו ונפשו וכל מציאותו — אין צורך במחשבה והתבוננות שמהם יבואו המסקנות והפעולות הרצויות, אלא הדבר נעשה אצלו באופן טבעי.

וכפי שרואים בענין האכילה, שכאשר עובר משך זמן שלא אכל, אינו צריך להתבונן שכיון שלפי השעון עברו כו"כ שעות שלא אכל, לכן צריך לאכול עוד הפעם, אלא בדרך מחילא מתחיל לחוש רגש של רעבון, שדוחף אותו — בדרך הטבע — לאכול, או לשתות כדי לרוות צמאונו.

ועד"ז בנוגע לענינים הקשורים עם י"ט כסלו כתוצאה מהמאסר והגאולה — הענינים שעבורם מסר בעל הגאולה את נפשו, ובגללם הי' ענין המאסר, שהסתיים באופן של "דידן נצח" בענין הגאולה, ומאז התחיל לעסוק בהם ביתר שאת וביתר עוז (כמבואר בארוכה בסיפורי ימים ההם), שנקודתם היא: הפצת התורה (שבזה נכלל גם ענין המעשה בפועל, כנ"ל ש"המעשה הוא העיקר", שהרי "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"⁸), ובפרטיות — הפצת המעיינות דפנימיות התורה, תורת החסידות, עד

ולכן הי' קטן "במאד מאד בעיניו". ועד"ז בכל אחד מישראל, שע"י הביטול והשפלות לבקש בתורת צדקה אף שיכול לדרוש בתורת משפט, ה"ה זוכה להצלחה בכל עניניו למעלה ממדידה והגבלה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ו ע' 274 ואילך.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) ובלשון הכתוב בפרשת השבוע: "וישב יעקב", והיינו, שלאחרי העבודה — הענין ד"קטנתי" (שע"ז נעשה כלי ל"הצילני נא גו"י" עד לאופן ד"ואתה אמרת גו"י"⁵⁷, "ופרצת וגו' ובזרעך"¹⁰), והענין ד"שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"⁵⁸ — נעשה מעמד ומצב של ישיבה בשלוח (לא רק "ביקש יעקב לישוב בשלוח"⁵⁹, אלא ישיבה בשלוח בפועל), כיון שמתבטלים כל המניעות והעיכובים, וכפי שמביא רש"י בהתחלת הפרשה: "כתוב" והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם", והיינו, לא רק כמו "עץ" שגם ביחס ל"אש" יש לו מציאות, ועומד בתנועה של התנגדות, שלכן גם כשנשרף באש הרי זה מתוך רעש ועשן גדול כו', אלא כמו "קש", שמתבטל לגמרי ממציאותו לגבי האש, ועאכ"כ לגבי להבה — ללא רעש כו'.

וענין זה נמשך מידי שנה בשנה בתוספת אור — כדברי רבינו הזקן, בעל הגאולה, בנוגע לראש־השנה, ש"בכל שנה ושנה יורד ומאיר .. אור חדש ומחודש .. עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה"⁶¹, ועד"ז בנוגע ליום זה שרבותינו נשיאינו אמרו שהוא ראש השנה לתורת החסידות ולהליכה בדרכי' ובהדרכותי'⁶², שבו מאיר אור עליון שלא האיר מעולם, ונותן סיוע בכל הענינים — שתהי' שנת אורה, שנה ברכה ושנת הצלחה בכל עניני תורה ומצוות, וכפסק ב"ד של מעלה הידוע⁶³ שתהי' ידם (של החסידים) על העליונה.

* * *

(57) וישלח לב, יג.

(58) שם, כט.

(59) פרש"י ריש פרשתנו.

(60) עובדי' א, יה.

(61) אגה"ק שבהערה 21.

(62) ראה "היום יום" בתחלתו ובסופו.

(63) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ס"ע רסד

ואילך. וש"נ.

(6) לשון חז"ל — ספרי ואתחנן ו, ה.

(7) לשון חז"ל — ויקר פכ"ד, ג.

(8) קידושין מ, ב. וש"נ.

(קב, סע"ב).

ועפ"ז מובן גם איך יתכן שבנוגע למלוכה של ה"צאר" הי' ענין של אתהפכא מן הקצה אל הקצה, שתמורת זה שהיתה סכנה של עונש שאין למטה ממנו בתור מורד במלכות, היתה גאולה באופן ש"הפליא ה' והגדיל לעשות בארץ", ובאופן שגם "בעיני כל השרים וכל העמים .. יפלא הדבר .. וענו ואמרו כו" שזהו"ע שלמעלה מדרך הטבע (כמ"ש רבינו הזקן באגרת הקודש הנ"ל³⁰) — כי, אומות העולם אינם בעלי-בחירה, ולכן, כאשר בין בני התחרטו על כל הענין שהביא לידי המאסר (כפי שסיפר רבינו נשיאנו⁴⁸), הרי זה פעל למעלה וגם למטה, שנעשה הענין דאתהפכא, דכיון שבטלה הסיבה, נתבטל גם המסוכב ממציאותו. ומזה באה גם ההוראה בנוגע לפועל — כאמור לעיל שישנה ההבטחה שכל אלו שיגשו אליהם בדרך המתאימה, אזי יצטרפו גם הם ליטול חלק בעבודתו של רבינו הזקן, לפועל שיהי' "פדה בשלום", כפירוש הגמרא⁴⁹ דקאי על "העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור", ועי"ז יקויים סיוס מאמר הגמרא: "מעלה אני עליו כאילו (ואח"כ נעשה גם בפועל) פדאני לי ולבני מבין אומות העולם", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב בימינו ממש.

* * *

יב. דובר אודות דברי רבינו הזקן באגה"ק ד"ה קטנת²², שיעקב הי' "קטן .. במאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו", ואינו מביא (העיקר) סיוס הכתוב⁵⁰ "ועתה הייתי לשני מחנות" — ע"פ מ"ש הצ"צ⁵¹ באוה"ת⁵² בשם השל"ה⁵³, ש"כי במקלי" ר"ת "ברוך כבוד ה' ממקומו לישועתך קוית ה'", שהם ב' הענינים ד"משפט וצדקה (ביעקב אתה עשית)"⁵⁴, שאף שיכול לדרוש "בזרוע"⁵⁵ ע"פ "משפט" (שזהו"ע "ברוך כבוד ה' ממקומו", המשכת הבל"ג למטה ע"י ביטול המציאות של "אבירי לב הרחוקים מצדקה"⁵⁶), מ"מ מבקש בתורת "צדקה" ("לישועתך קויתי ה'"), והיינו, שע"י זה אצל יעקב ב' הבחי' ההפכיות ד"משפט וצדקה" שמרומזים ב"כי במקלי", זכה לריבוי חסדים בבחי' בלי גבול,

הזקן, והרי השנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו.

(48)

(49) ברכות ח, רע"א.

(50) וישלח לב, יא. — פסוק בפרשה

שקראו ביום השבת שלפנ"ד, ש"מיני מתברכין

כולהו יומין" (זח"ב סג, ב. פח, א), כל הששה

ימים שלאחרי זה.

(51) ממלא מקומו של בעל הגאולה, רבינו

(52) וישלח רלג, א.

(53) רצה, ב.

(54) תהלים צט, ד.

(55) ברכות יז, ריש ע"ב ובפרש"י.

(56) ישעי' מו, יב.

שיגיעו גם ב"חוצה", ועאכו"כ בפנים, בעצמו וכו' אמותיו — שכל זה צריך להיות אצלו באופן של חקיקה, והיינו, שאין זה באופן שצריך לישוב ולהתבונן ולפעול על עצמו בדרך של שקו"ט שעתה הגיע הזמן להתעסק בהפצת המעיינות והפצת היהדות בכלל, אלא בדרך ממילא נרגש אצלו שצריך להתעסק בזה.

וכמו שעוסק בכל הענינים הגופניים, שזוהי מציאותו — כמבואר בתניא⁹ ש"בכינוי .. נפש החיונית הבהמית .. המלובשת בדמו ובשרו .. היא היא האדם עצמו", היינו, שאין זה באופן שהגוף הוא הטפל, אלא אדרבה, ענין הרוחניות הוא טפל אצלו. הגוף וצרכי הגוף — נרגשים אצלו, ואילו ענינים רוחניים — צריך להתבונן בהם;

אבל בנוד"ד, ישנה הבטחה על כל הדורות שלאח"ז, שתהי' "המעשה .. חקוקה בלב ישראל סבא", כך, ש"בימים ההם בזמן הזה" יקבל כל אחד על עצמו החלטות טובות, ללא צורך בהתבוננות יתירה, אלא כדבר המובן מעצמו שאי אפשר להיות באופן אחר.

וכיון שאין זה דבר שבא ע"י התבוננות, שהוא מדוד ומוגבל עד כמה שמגעת ההתבוננות, ולא יותר, אלא זהו דבר שבא כתוצאה ממציאותו, להיותו חקוק בו — הרי מובן, שכל זמן שמציאותו קיימת, יעסוק בענינים הקשורים עם הגאולה ומטרתה, שהיא לשם הפצת המעיינות חוצה.

ד. וכאמור לעיל — המעשה הוא העיקר:

לא די בלימוד פירוש דברי רבינו הזקן "חקוקה כו", אלא ענין זה צריך לבוא במעשה בפועל — בתוספת חיות ואור בהפצת המעיינות חוצה, בתוככי כללות הפצת היהדות בכל מקום שידו מגעת, ולעשות זאת מתוך שמחה וטוב לבב, שאז תהי' בזה הצלחה מרובה.

וכשם "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", כך יהי' גם בדורנו זה, למטה מעשרה טפחים — הצלחה מופלגה בכל הענינים שדרש בעל הגאולה ונתן כחות לקיימם בפועל,

שאכן יהיו נעשים בפועל ממש, ובהרחבה, ועד לאופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"¹⁰, "נחלה בלי מצרים"¹¹.

* * *

(11) שבת קיח, סע"א.

(9) פכ"ט (לו, סע"א).

(10) ויצא כח, יד.

ה. ע"פ הכלל בתורה "קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים"¹², הנה כאשר תובעים שיהי' "ופרצת" בכל העולם כולו, שזהו הפירוש הפשוט ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה" — הרי זה צריך להתחיל מבני עצמם, שבשבילם נברא העולם, כמ"ש¹³ "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", "בשביל ישראל שנקראו ראשית"¹⁴.

והענין בזה:

ידוע החילוק בין ג' האבות ל"ב השבטים — כפי שמבאר בעל הגאולה בתורה אור¹⁵, ש"בחי' האבות צריך להיות בכל אדם כו", משא"כ "השבטים ראובן שמעון לוי... יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדרגות אלו", שהרי ישנם כאלו שהם רק משבט ראובן, וכאלו שהם רק משבט שמעון, ועד"ז בכל י"ב השבטים. והיינו, שענין ההתחלקות הוא (לא מצד ג' האבות, שהרי בניי אינם נחלקים לשבט אברהם, שבט יצחק ושבט יעקב, אלא) מצד י"ב השבטים¹⁶.

וי"ב השבטים נחלקים לד' דגלים, כנגד ד' רוחות העולם: שלשה פונים י"מה, שלשה פונים "קדמה", שלשה פונים "צפונה", ושלשה — "נגבה"¹⁷.

ולכן, כדי לפעול את רצונו של בעל הגאולה, שיהדות ומעיינות תורת החסידות ודרכי' יתפשטו באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", הנה ההתחלה בזה צריכה להיות מהענין ד"ברכים היו עמדי"¹⁸, היינו, שה"רבים", דקאי על בניי כפי שהם באופן של התחלקות ל"ב שבטים, יהיו כולם "עמדי", שיתאחדו יחדיו כדי למלא ביחד את רצון העליון שגילה ע"י עבדיו הנביאים¹⁹, ומשחרב ביהמ"ק הרי זה מתגלה ב"דבר הוי' זו הלכה"²⁰ ששומעים מהחכמים, "עיני העדה"²¹, שהם נשיאי ישראל שבכל דור ודור, כולל גם בעל הגאולה וממלאי מקומו, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא דורנו.

ובנוגע למעשה בפועל (כנ"ל) — הרי זה כדברי רבינו הזקן באגה"ק ד"ה קטנתי²², שכתבה מיד "אחר ביאתו מפ"ב" (כלשון הכותרת), בנוגע לקירוב אחיהם — כל אלו ש"בשם ישראל יכונה"²³,

12) ב"מ קז, סע"ב. וש"נ.
13) בראשית א, א.
14) פרש"י ורמב"ן עה"פ. ובכ"מ.
15) ר"פ וארא.
16) ראה גם לקו"ש חל"ה ע' 152. וש"נ.
17) ע"פ לשון הכתוב — מלכיס"א ז, כה.
18) תהלים נה, יט. וראה לקמן ס"ז. וש"נ.
19) ע"פ לשון הכתוב — עמוס ג, ז.
20) שבת קלח, ב.
21) שלח טו, כד. וראה תניא אגה"ק ס"ד.
22) ס"ב.
23) ע"פ לשון הכתוב — ישעי' מד, ה.

בגלות של התעסקות במסחר ("ביזנעס"), או בגלות מצד הענינים שבסביבתם, ולכן נדמה להם ש"להקב"ה לתורתו ולמצוותיו" (כהמשך לשון המדרש⁴¹) אין להם עדיין שייכות עמוקה, ויצאים י"ח בשבת ויו"ט ובזמני התפלה והתורה בפרט — הנה כאשר מגיעים אליהם בדרכי נועם ומתוך אהבת רעים, אהבת ישראל אמיתית, אזי "לב ישראל ער הוא",

ובודאי יתעוררו ליטול חלק ולהשתתף בעבודה והשליחות של רבינו הזקן — להפיץ תורה ומצוותי' בכל מקום שבו נמצא איש ישראל, עד לקצוי תבל, ולעשות זאת (לא כפי שעושים דבר בדרך כפי', שאז העשי' היא רק כדי לצאת י"ח, אלא) מקרב ולב עמוק, מעומק הלב היהודי, שאז מגיעים בודאי ללבו של זה שרוצים להשפיע עליו⁴², ונעשים "כאיש אחד חברים"⁴³.

וכאשר "כולנו כאחד" אזי "ברכנו אבינו"⁴⁴ — שממשיכים ברכתו של הקב"ה, ברכה רבה ממקור הברכות, עד למטה מטה — שתהי' הצלחה בעבודה דהפצת המעיינות והיהדות בכלל, באופן ד"ופרצת"⁴⁵, עד ל"נחלה בלי מצרים"⁴⁶.

* * *

יא. בנוגע להפירוש ד"ברכים היו עמדי"¹⁸, הרי הפירוש הפשוט ("אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁴⁵) ע"פ נגלה, הוא — כדברי הגמרא⁴⁶ בנוגע למלחמת דוד עם אבשלום, שגם אנשי אבשלום, אף שהיו במחנה של אבשלום, ולעיני בשר לחמו נגד דוד, הנה בלבם פנימה "היו עמדי", שהיו מתפללים לנצחוננו של דוד, ובמשך הזמן בא הדבר בגלילי.

ובהתאם לכך רצה גם רבינו הזקן לפעול את הענין ד"ברכים היו עמדי" — שיהיו "כל איש ישראל גו' חברים"⁴³, כמבואר באגה"ק ד"ה קטנתי בנוגע לאופן ההנהגה ביחס לאחיהם, "לבלי רום לבכם מאחיהם כו' ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם ח"ו", וכדברי רבינו נשיאנו⁴⁷: אפילו לא שריקה של קדושה, ומסיים, "וכולי האי ואולי כו' (כנ"ל ס"ה).

41) ראה שהש"ר עה"פ (פ"ה, ב (א)).
42) יל"ש עה"פ (רמז תקפח). ועוד.
43) ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.
44) יא. וראה תניא אגה"ק
45) ס' שופטים כ, יא. וראה תניא אגה"ק
46) ירושלמי סוטה פ"א סה"ח.
47) שיחת י"ט כסלו הנ"ל ס"י (לקו"ד שם כ, ב).
48) נוסח ברכת "שים שלום" בסוף תפלת העמידה. וראה תניא פל"ב.
49) שבת סג, א. וש"נ.
50) ירושלמי סוטה פ"א סה"ח.
51) שיחת י"ט כסלו הנ"ל ס"י (לקו"ד שם כ, ב).

העבודה בדורות שלאח"ז, עד לדורנו זה — שמנגדים אמיתיים לא קיימים, ולא יכולים להיות³⁴:

ההתנגדות בשעתה היתה מצד טעם — כיון שחששו שדרך זו תביא במשך הזמן לידי "קולות" בקיום התומ"צ; אבל עכשיו רואים כולם שתורת החסידות מביאה (לא לידי "קולות", אלא אדרבה) לידי "חומרות". וכמודגש גם בקביעות השם — כמדובר כמ"פ³⁵, שלכאורה, ע"פ שכל הפשוט, כיון שהחסידים הם אלו שחידשו דבר, היו צריכים לקרוא אותם בשם "מנגדים", ואילו הקודמים, שאוחזים בקיום התומ"צ כבעבר, היו צריכים להקרא בשם "חסידים". אבל בפועל ה" להיפך — שסדר לימוד זה וסדר הנהגה זו נקרא מלכתחילה בפי כל ישראל בשם "חסידות". וכפי שרואים במשך כל ה-167 שנים, שכאשר מתארים משהו בשם "חסיד", הנה מסתמא הוא מניח שתי זוגות תפילין, מתפלל באריכות, ציציותיו ארוכות, ומהדר לאכול "גלאט כשר", וכיו"ב³⁶ — היפך טעם ההתנגדות!

וא"כ, הרי זה ע"ד שמצינו בגמרא³⁷ שכאשר גוזרים גזירה באופן של מילתא בטעמא, הנה כשבטל הטעם בטלה הגזירה (ואם היו רוצים שהגזירה תישאר לעולם, לא היו מגלים את טעם הגזירה).

אלא מאי — ישנם כאלו שאינם יודעים אודות עבודה זו, או שאינם יודעים אודות היוקר שלה, או שנדמה להם שהם עוסקים בעבודה שהיא חשובה וטובה ומתאימה יותר עבורם.

וכזה מתבטאת ראשית העבודה ושרשה ועיקרה — כפי שרצה בעל הגאולה, ורוצה גם עתה, שיוזכרו על זה ביום הגאולה, ומיום זה והלאה יתחילו לעסוק בזה ביתר שאת וביתר עוז — לקרב לעבודה דהפצת היהדות והמעיינות (לא רק בתור מקבלים, אלא גם) בתור משפיעים ועוזרים את כל אשר בשם ישראל יכונה, וקירוב זה צריך להיות בדרכי נועם ודרכי שלום, באופן ד"ימין מקרבת³⁸.

י. והרי הובטחנו ש"לב ישראל ער הוא":

גם כאשר "אני ישנה"³⁹, בגלותא⁴⁰, וגם אלו שלעת-עתה שרויים

34) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשכ"ג ס"ו וראה גם שיחת י"ט כסלו תשי"ב סיד" (תור"מ תו"מ חל"ה ע' 255).

ח"ד ס"ע 190). וש"נ.

35) ראה תור"מ ח"ב ע' 78. וש"נ.

36) ראה גם תור"מ חכ"ט ריש ע' 297. וש"נ.

37) ראה ע"ז לה, א ואילך וברש"י.

38) סוטה מז, א. וש"נ.

39) שה"ש ה, ב.

40) זח"ג צה, א.

ללא הבדלי חוגים ושיטות, וכפי שמסיים: "וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו'" — "כולי האי ואולי" אם מיד עכשיו או ברגע שלאח"ז, אבל בודאי שסוכ"ס תתמלא הכוונה — שכל ה"רבים" יהיו "עמדי", לתכלית אחת.

כלומר: מיד בצאתו לגאולה התחיל רבינו הזקן בתעמולה והשתדלות בהענין ד"פדה בשלום. כי ברבים היו עמדי¹⁸ — לאחד את כל בני"י לשם מטרה אחת: "לעשות רצונך בלבב שלם"²⁴, אלא באופן שהוא מתוך אור וחיות, שנמשכים ע"י פנימיות התורה שנתגלה בתורת החסידות²⁵.

וענין זה התבטא אח"כ במעשה — לרכוש נפשות, לקרב רבים מישראל, ובאופן דמוסיף והולך, כדי למלא את השליחות העליונה בעלמא דין להפיץ את המעיינות, שאז יגיעו לתכלית השלימות דימות המשיח — קא אתי מר דא מלכא משיחא (כמ"ש הבעש"ט באגה"ק שלו הידועה²⁶).

ו. ועפ"ז יובן פלא גדול — סיפור שאירע מיד לאחר הגאולה, שלכאורה אינו מובן בשכל הפשוט:

ידוע²⁷ שכאשר בישרו לרבינו הזקן על יציאתו לחפשי, ושאלוהו להיכן רצונו שיוליכו אותו — נתן להם כתובת של א' מחסידי שדר בפטרבורג (כפי שנקראת אז): ר' מרדכי ליעפלער.

— ע"פ חוקי ה"צאר" נאסר על יהודים לדור בפטרבורג, מלבד אלו שהיו להם זכויות מיוחדות, מצד מסחר, עזר לממשלה, וכיו"ב. וא' מהם ה' החסיד ר' מרדכי ליעפלער —

באותו בית דר עוד יהודי שהי' מהמנגדים, ונוסח הסיפור הוא — שע"פ טעות הוליכו את רבינו הזקן לדירה של המנגד.

המנגד — שהי' בתדהמה: הוא הרי ידע כל פרטי ההלשנה, ואיך יתכן ששיחררו את רבינו הזקן — התחיל לצערו בדברים, אבל ביחד עם זה, הגיש לו כיבוד.

מצב זה נמשך משך זמן — שעות אחדות (כפי שמספר רבינו נשיאנו²⁸), עד שחסידים התחילו לחפש את רבינו הזקן, שהרי שמעו ששיחררו אותו, וא"כ, היכן הוא נמצא, עד שמצאו אותו בדירת המנגד.

24) נוסח התפלה דימים הנוראים.

27) בית רבי ח"א פי"ז.

25) ראה אג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' 28

שיחת י"ט כסלו תרצ"ג ס"כ (לקו"ד

ח"א כט, א. תור"מ — רשימת היומן ס"ע דש

ואילך).

26) כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

וכאשר החסידים רצו שרבינו הזקן יצא מיד מביתו של המנגד, ורצו גם "לשלם" לו על כך שציער את רבינו הזקן במשך כמה זמן — אמר להם רבינו הזקן שלא יצערו אותו, וכדי ליתן כבוד לאכסניא, שתה שם כוס תה (שכיבדו בה), ואח"כ הלך משם.

עד כאן סיפור המעשה.

ז. ולכאורה אינו מובן כלל:

כל ענין המאסר והגאולה הי' בהשגחה פרטית. וכידוע הסיפורים בזה — הן בנוגע לענין המאסר, שהי' מצד הקטרוג למעלה על כך שמגלים רזי תורה לכל אחד ואחד²⁹ (ועוד זאת, שכאשר מגלים כבר, אין זה באופן של הבנה והשגה לכל אחד ואחד, כפי שיתבאר לקמן); ועאכו"כ בנוגע לענין הגאולה שהי' באופן של נס שלמעלה מדרך הטבע, כמ"ש בעל הגאולה באגרת שכתב להרה"צ ר' לוי יצחק מבארדיטשוב ולעוד כמה גדולים בימיו, לבשר להם אודות הגאולה³⁰: "הפלה ה' והגדיל לעשות בארץ". ולכן ישנם כמה מאמרי חסידות שנאמרו בי"ט כסלו שמתחילים "ברוך שעשה נסים"³¹.

וא"כ, איך יתכן שלאחרי שהגאולה היתה באופן ש"הפלה ה' והגדיל לעשות בארץ" — תהי' טעות מצד בני אדם, ויוליכו אותו לא למקום שהוצרך לילך אליו?!

ועכצ"ל, שגם מאורע זה שייך לגאולה.

אבל לכאורה אינו מובן: היכן הוא ענין הגאולה במאורע שהוליכו אותו לדירת המנגד, שציערו בדברים — אדרבה: לכאורה זהו המשך של ענין הגלות, ויתירה מזה — גלות קשה יותר, שהרי עד עתה הי' בגלות אצל גוים, וכאן הי' במצב של צער אצל יהודי, וכדברי רבינו הזקן²⁸, שבמשך השעות שהי' אצל המנגד הצטער יותר מישיבתו במבצר הפטרופבלי במשך כו"כ ימים!

ובהכרח לומר שבשלב זה היתה כבר הגאולה (ולא שעדיין נמשך ענין המאסר) — שהרי רבינו הזקן כותב באגרת שלו³²: "כשקריתי בס'

תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי .. יצאתי בשלום", היינו, שנסתיים המאסר והיתה הפדי' בשלום, כך, שגם המאורע שישב לאח"ז כמה שעות בבית המנגד קשור ושייך לענין הגאולה.

ח. וההסברה בזה — ע"פ האמור לעיל:

החידוש בגאולת רבינו הזקן הוא — "פדה בשלום", היינו, שאין זה באופן שהיו שני צדדים, וצד א' ניצח, אלא הפדי' היתה באופן ששני הצדדים — "ברכים" — היו עמדי".

ולכן, כשבאה הגאולה לידי פועל, הנה התחלת הגאולה ועיקרה נתגלתה בדירת המנגד, ובאופן שהגיש כיבוד לשם הגאולה!

— הסדר הוא אמנם באופן ד"מעט מעט אגרשנו"³³, ואי אפשר שיתהפך לפתע מן הקצה אל הקצה (אא"כ בדרך הוראת שעה בלבד), ולכן הי' צורך במשך זמן של שעות אחדות עד שענין הגאולה יחדור בכל מציאותו ("דורך-און-דורך") עד שיתבטל מתורת מנגד ("אויס מנגד");

אבל מיד בהתחלת הגאולה — בשעה שנפתחה הדלת בדירת המנגד, וראה שרבינו הזקן יצא לחירות, והגיש לו כיבוד — באה לידי ביטוי נקודת הגאולה של רבינו הזקן, שאינה באופן של נצחון המלחמה (כמו שהיתה ביחס ל"צא"ר), אלא באופן ד"ברכים היו עמדי" (שזהו האופן השייך לבנ"י, כנ"ל מדברי רבינו הזקן באגה"ק ד"ה קטנתי²² בנוגע ל"אחיהם") — שהראשון שהכיר בענין הגאולה והגיש כיבוד לשם זה, הי' זה שעדיין הי' במעמד ומצב של מנגד.

ט. וזוהי גם הוראה בנוגע למעשה בפועל (כאמור לעיל):

סדר ההנהגה בעבודה דהפצת המעיינות והיהדות הוא — לא באופן שרוצה לעסוק לבדו, ועינו צרה בשל אחרים, וכפי שנקרא במדינה זו: "קאפֿירייט", שלא להניח למישהו אחר לגשת אל העבודה, אלא אדרבה — תיכף מלכתחילה מקרבים ומושכים אחרים, שגם הם (יהיו לא רק מקבלים, אלא) יצטרפו ויהיו שותפים בעבודה דהפצת המעיינות חוצה, שזהו תוכן הענין ד"ברכים היו עמדי".

ובאופן שצריך ולקרב ולמשוך לא רק מדגל אחד, שני דגלים או שלשה דגלים, אלא מכל ארבעת הדגלים, שהם כוללים כל י"ב השבטים.

ובפרט כאשר מדובר (לא אודות התחלת הגאולה, אלא) אודות

(29) סה"מ תרנ"ה ע' נט ואילך). תרס"ד (סה"מ

תרס"ד ע' קכט ואילך). וראה תו"מ ח"ג ע'

161 בשוה"ג.

(32) אג"ק שם (נעתק ב"היום יום" יט

כסלו).

(29) ב"ר שם רפט"ז בהערה ב.

(30) אג"ק שלו ח"א ע' צז ואילך. וש"נ.

(31) שיחת י"ט כסלו הנ"ל ס"א (לקו"ד

שם כא, א. תו"מ שם ס"ע שה) — משנת תק"ס.

תרל"ד (סה"מ תרל"ד ריש ע' עו). תרנ"ה